

Een van de meest in het oog springende vondsten van de zomerkamp 2018 was ongetwijfeld de Roemeense hamster. Foto Vilda / Rollin Verlinde

Zomerkamp Veldwerkgroep Zoogdiervereniging

Zoogdieren inventariseren in de Roemeense Donaudelta

Begin augustus trok de veldwerkgroep van de Zoogdiervereniging naar de Donaudelta. Daar vond, in samenwerking met Zsolt Hegyeli van de Milvus-groep en Mihai Marinov van het Danube Delta National Institute for Research and Development, de jaarlijkse zomerkamp plaats. De Donaudelta is een lastig bereikbaar gebied, minstens zo groot als de provincie Gelderland. Met een tamelijk ambitieuze opgave voor anderhalve week, lukte het de veldwerkgroep uiteindelijk om (meer dan) 42 soorten in het wild voorkomende zoogdieren waar te nemen. Hiervoor werd gebruikgemaakt van verschillende inventarisatietechnieken, zoals vangen, uitpluizen van braakballen, sporen zoeken, gebruik van batdetectors en mistnetten en last-but-not-least het inzetten van wildcamera's. Hoogtepunten waren onder meer de zichtwaarnemingen van wilde kat, goudjakhals, otter, Millers waterspitsmuis, brandmuis, Roemeense hamster, steppenmuis en westelijke blindmuis.

Tekst en foto's: Cees Mostert

De Donaudelta (in het Engels als Danube Delta aangeduid) is een Natura 2000-gebied en een UNESCO Biosphere Reserve en is zelfs nog groter in oppervlakte dan de provincie Gelderland. Over de zoogdierfauna is nog relatief weinig bekend; dit geldt vooral

voor de kleine zoogdieren en de vleermuizen. Al snel werd duidelijk dat we met onze keuze voor de Donaudelta een groot en moeilijk bereikbaar gebied hadden gekozen. Zo bleek op de heenweg al dat ons onderzoeksonbereikbaar was met de auto doordat

het toch al slechte wegdek onder water bleek te staan. De enige optie was om met de boot van Tulcea het hotel te bereiken. Aangezien ook de boot van de hoteleigenaar het had begeven, waren er een aantal logistieke problemen te overwinnen voordat we

Overdag werden de vallen gecontroleerd.

Water met moerasbossen is een kenmerkende biotoop voor de Donaudelta.

ons wat vrijer in ons onderzoeksgebied konden bewegen.

We waren gehuisvest in hotel Delta Magic in Vulturu, een klein dorpje (lees: enkele bewoonde huizen langs een kanaal). De tuin maakte een verwilde indruk met veel soorten kruiden en enkele poeltjes waar talloze dagvlinders, libellen en vogels te vinden waren. Iedere nacht en ochtend waren groepjes huilende goudjakhalzen te horen met op de achtergrond een steenuil, kwartel en groep groene padden. Het was bestendig warm weer gedurende het hele kamp, met op enkele dagen wat onweer en korte hevige buien.

Vallenonderzoek en braakballen

De 200 Longworth- en 67 Sherman-vallen werden uitgezet in een aantal verschillende biotopen in de nabije omgeving. Nu is een delta een dynamisch gebied waar in het voorjaar en najaar soms grote delen onder water staan. Dit had ongetwijfeld een groot effect op de vangresultaten. Het aantal gevangen muizen was de eerste dagen laag met maar een enkele vangst van een Millers waterspitsmuis, bosmuis en brandmuis. De kat van de burens leverde een belangrijke bijdrage; een (oostelijke) veld-

muis en een bosmuis. Door actief te zoeken naar interessante locaties in de delta (die alleen per boot bereikbaar waren), konden vier andere kleine zoogdiersoorten gevangen worden; namelijk gewone bosspitsmuis, dwergspitsmuis, tuinspitsmuis en wezel. De in bomen geplaatste vallen bleven ditmaal leeg. Op het satelliet-kampje in de steppen ten zuiden van de delta was het aantal vangsten ook beperkt. Toch werden er interessante soorten als veldspitsmuis en steppemuis aan de lijst toegevoegd en de meest in het oog springende vangst, een Roemeense hamster. Deze werd in luzerneakkers gevangen. Met veel geduld en noest graafwerk werd in de steppen ook een westelijke blindmuis gevangen.

In de omgeving van ons onderkomen en het satelliet-kamp werden op diverse zolders en in gebouwen braakballen gevonden van de steenuil, inclusief enkele braakballen van de kerkuil. De analyse hiervan leverde een belangrijke bijdrage aan het soortenaantal. Zo werden de schedelresten van veertien soorten kleine zoogdieren in de braakballen gevonden, waaronder de waterspitsmuis en dwergmuis, die op geen enkele andere wijze werden vastgesteld. Een schedel van een laatvlieger behoorde tot de verrassingen.

Wildcamera's, sporen en zicht-waarnemingen

Er werd ook op uitgebreide schaal gebruikgemaakt van het plaatsen van wildcamera's. Dit leverde een interessante lijst met zoogdiersoorten op. Zo werden er beelden vastgelegd van haas, bruine rat, vos, das, wasbeerhond en goudjakhals. Overdag waren in de ruime omgeving van ons onderkomen veel sporen te vinden van zowel woelrat als mol. In de steppen gold dit voor de westelijke blindmuis.

Elke avond en nacht waren er groepjes goudjakhalzen te horen vanuit ons onderkomen. Bij drie gelegenheden werden er daadwerkelijk ook goudjakhalzen gezien; eenmaal op een rivierduin met oude bossen ver in de Donaudelta en meerdere malen in de nabije omgeving van ons onderkomen en het satelliet-kamp. Andere bijzondere zicht-waarnemingen hadden betrekking op enkele otters in de buurt van ons onderkomen en een wilde kat die zich midden op de dag minutenlang liet bekijken op een bospad.

In het steppengebied werd gezien hoe drie honden een onbekend dier aan het belagen waren. Door de snelle reactie van Bart Noort en Zsani Aczéel-Fridrich werd het onbekende dier van de honden afgepakt. Het bleek om een gevleete bunzing te gaan, die

Tabel 1 Waargenomen soorten

1	Haas	15	Oostelijke veldmuis	29	Kleine dwergvleermuis
2	Jakhals	16	Dwergmuis	30	Kuhls dwergvleermuis
3	Vos	17	Grote bosmuis	31	Plecotus cf.BD
4	Ree	18	Brandmuis	32	Rosse vleermuis
5	Das	19	Wezel	33	Bosvleermuis
6	Wild zwijn	20	Oost-Europese egel	34	Grote hoefijzerneus
7	Wilde kat	21	Mol	35	Woelrat
8	Noordelijke huismuis	22	Millers waterspitsmuis	36	Otter
9	Steppemuis	23	Waterspitsmuis	37	Roemeense hamster
10	Tuinspitsmuis	24	Kleine/ Vale vleermuis	38	Siesel
11	Veldspitsmuis	25	Meervleermuis	39	Gevleete bunzing
12	Bosspitsmuis	26	Watervleermuis	40	Bruine rat
13	Dwergspitsmuis	27	Laatvlieger	41	Wasbeerhond
14	Veldmuis	28	Gewone dwergvleermuis	42	Westelijke blindmuis

* Er zijn nog enkele vleermuissoorten die nog moeten worden geïdentificeerd en dus niet op de lijst staan aangegeven.

De waarneming van de wilde kat deed het hart van menig zoogdierliefhebber sneller kloppen.

De Kuhls dwergvleermuis was een van de in de totaal elf waargenomen vleermuissoorten

spoedig daarna aan zijn verwondingen is overleden. Een erg nare manier om tot deze constatering te moeten komen, mede omdat deze soort zeer zeldzaam is. Het dier is verzameld om op te nemen in de collectie van het museum in Boekarest.

Batdetectors en mistnetten: vleermuizen Er werden op het kamp in totaal elf soorten vleermuizen vastgesteld. Tijdens de eerste avond werd al duidelijk dat er een kolonie Kuhls dwergvleermuizen in onze onderkomen huisde.

Er werden 28 uitvliegende dieren geteld. Om de soortdeterminatie vast te stellen werden een klein aantal dieren gevangen. Er was echter weinig gelegenheid om vleermuizen te vangen met mistnetten, omdat er in de omgeving een overvloed was aan brede watergangen, plassen en meren, waardoor de dieren zich overal konden verspreiden.

Op basis van geluidanalyses (batdetectors en batloggers) werden waarnemingen gedaan van tien verschillende soorten; namelijk

meervleermuis, watervleermuis, vale vleermuis, gewone dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, Kuhls dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, bosvleermuis en grootoorvleermuis. Op het moment van schrijven zijn nog niet alle analyses uitgevoerd, dus mogelijk worden er nog enkele aanvullende soorten gevonden.

Bezoeken aan oude leegstaande gebouwen leverden alleen een solitaire grote hoefijzerneus op, die zijn schuilplaats in een oude kelder onder een leegstaande fabriek (voor verwerking van zonnebloemolie) had gekozen. Tijdens een van de laatste nachten van onze onderzoeksperiode werd door een aantal mensen een dappere poging ondernomen om een oud geïsoleerd eikenbos op verblijfplaatsen van vleermuizen te inventariseren op een van de veraf gelegen rivierduinen – Caraorman. Dapper, omdat het er in de schemering wemelde van de muggen en er niet gekampeerd mocht worden. Er werden twee kolonies van bosvleermuizen gevonden die hun onderkomen in een van de

oude eiken hadden gekozen. Behalve deze soort werden ook veel foeragerende kleine dwergvleermuizen aangetroffen.

Overige waarnemingen Behalve de zoogdieren (zie tabel 1) was er ook ruimte om van de overweldigende vogelrijkdom in het gebied te genieten en waarnemingen van andere soortgroepen en planten te verrichten. Zo werden er meer dan 140 vogelsoorten waargenomen, 40 soorten dagvlinders en 20 soorten libellen. Dagelijks waren er onder andere vele pelikanen, allerlei reiger-soorten en families zeearenden te bewonderen.

Cees Mostert is actief in het bestuur van de Veldwerkgroep van de Zoogdierverseniging.

ZOOGDIER
DIGITAAL

Ga mee met de veldwerkgroep!

De veldwerkgroep streeft ernaar om minimaal drie keer per jaar een veldactiviteit te organiseren: een weekend in het voor- en najaar in Nederland en een (zomer)kamp van ca. tien dagen in het buitenland. We initiëren zelf iets of proberen samen te werken met (lokale) zoogdierwerkgroepen. Tijdens al deze kampen wordt een breed scala aan onderzoeksmethoden ingezet zoals werken met batloggers, batdetectors, warmtebeeldcamera's, cameravallen, marterboxen of inloopvallen; dit biedt dus een goede manier om kennis te maken met zoogdieronderzoek en zoogdieronderzoekers.

Sommige kampen zijn toegespitst op een bepaalde soortgroep, zoals het vangen van vleermuizen met mistnetten of onderzoek naar boommarters in boomholtes. De kampen in het buitenland bieden de kans om in aanraking te komen met soorten die zeer zeldzaam of afwezig zijn in Nederland. Kortom, door mee te gaan met de veldwerkgroep doe je ervaring op met veldwerk, bouw je aan je netwerk en leer je soorten goed kennen. Daarnaast is het ook gewoon leuk om gezamenlijk zoogdieren op te sporen!

Zie jij graag eens een waterspitsmuis van dichtbij? Of wil je wel eens een aantal franjestaarten 's nachts in het bos zien jagen? Ga dan eens mee op een van onze kampjes! De kampjes zijn laagdrempelig van aard en voor de kampjes in Nederland geldt dat je ook enkel een dagdeel kan aansluiten als je niet zoveel tijd hebt.

We streven ernaar om de kosten zo laag mogelijk te houden. Een tiendaagse zomerkamp kost all-in vaak rond de € 350 (excl. reis ernaartoe) en een weekendkamp vanaf € 35 (afhankelijk van het aanbod en faciliteiten).

Kijk voor exacte data in de agenda op de website van de Zoogdierverseniging of op onze activiteitenpagina. Vragen of samenwerkingssuggesties? Neem vooral contact op! Alle contactgegevens en links vind je via ZoogdierDigitaal.